

Elevundersøkelsene: Mobbing og uro; Noen trender over år.

Notat 16.5.08 utarbeidet av Karl Skaar, Oxford Research og Einar Skaalvik, NTNU

Elevundersøkelsen er en nettbasert undersøkelse der elever i grunnskolen og videregående skole har fått mulighet til å vurdere sitt eget læringsmiljø. Undersøkelsen er obligatorisk for elever på 7. og 10. trinn i grunnskolen og trinn 1 i videregående skole. For øvrige trinn er undersøkelsen frivillig. Undersøkelsen gjennomføres i regi av Utdanningsdirektoratet. Oxford Research og NTNU analyserer og rapporterer fra undersøkelsene. I alt svarer hvert år rundt 300 000 elever på disse spørsmålene.

I dette notatet har vi sett på noen trender når det gjelder spørsmål knyttet til mobbing og uro. Hensikten med notatet er å legge frem noen data som kan være interessant å ha oversikt over før det foreligger rapport fra Elevundersøkelsene.

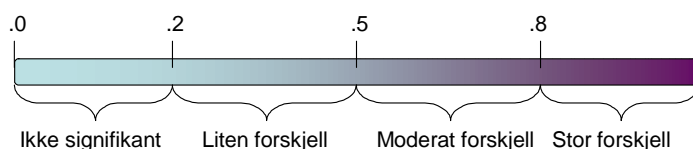
Ved å sammenligne resultatene over flere år, vil en kunne se om det er noen tendenser til endring. I datamaterialet som ligger til grunn fra elevundersøkelsene kan en ikke uten videre sammenligne data fra 2007 og 2008 med data fra de foregående årene. Dette skyldes at det i 2007 ble gjort noen endringer i spørreskjemaet.

Sammenligninger fra år til år kan gjøres på flere måter. En naturlig og enkel framgangsmåte er å sammenligne prosentandelen av elevene som velger de ulike svarkategoriene. Det betyr å sammenligne frekvenstabeller for ulike år. Det er den framgangsmåten vi i hovedsak har valgt. For 7. og 10 trinn i grunnskolen og 1. trinn i videregående skole har vi i prinsippet svar fra hele populasjonen. Det betyr at alle forskjeller i prinsippet er reelle forskjeller og at testing av om tendensene er signifikante ikke har noen hensikt. Små forskjeller skal vi likevel være forsiktige med å tolke, særlig der vi bare kan sammenligne resultatene for 2007 og 2008, etter som det da er vanskelig å si om små forskjeller skyldes en trend eller tilfeldige variasjoner.

Forskjeller kan også testes ved bruk av "Effect size" (ES). Dette er et mål som ikke er avhengig av størrelsen på utvalget. Effect size estimeres som forskjellen mellom middelveiene for to grupper målt i standard avvik (forskjellen delt på standard avvik). Cohen (1988) anbefaler følgende intervall som grenser for signifikans: Verdier lavere enn 0,2 (forskjellen er mindre enn 0.2 standard avvik) betraktes som ikke signifikant eller ubetydelig, verdier mellom 0,20 og 0,49 betraktes som små, verdier mellom 0,50 og 0,79 betraktes som moderate, mens verdier over 0,8 betraktes som store (Cohen, 1988). Disse grenseverdiene er vanligvis brukt i forskningslitteraturen.

Figuren under illustrerer forholdet mellom effect size og grad av forskjell.

Effect size og grad av forskjell

Også i analysene av Elevundersøkelsen i 2005 og 2006 ble ES brukt som mål på signifikans. Et problem med å bruke ES som mål på signifikans når det gjelder forskjeller i mobbing, er at svarkategoriene på spørsmål om mobbing inneholder tidsrom av varierende størrelse. I tillegg kommer at svarene på spørsmål om mobbing er svært skjevfordelt. Å tillegge svarene verdier fra 1 til 5, for deretter å beregne gjennomsnitt av disse verdiene, er derfor høyst usikkert.

1.1 Trend knyttet til mobbing

Med de forbeholdene som er nevnt, viser resultatene en svak tendens til at flere elever oppga å være utsatt for mobbing i 2008 enn de to foregående årene, mens andelen var enda noe høyere i 2005¹. Prosentandelen som oppga å ha blitt mobbet overhodet, er vist nedenfor².

- 2005: 24,7 %
- 2006: 23,8 %
- 2007: 23,2 %
- 2008: 24,0 %

Tabell 1 viser svarfordelingen for 2006, 2007 og 2008. Tabellen bekrefter, som vist ovenfor, at 0,8 % flere av elevene svarte at de hadde vært utsatt for mobbing i 2008 sammenlignet med 2007. Denne svake tendensen til øking i andelen elever som blir mobbet, fordelte seg jevnt på de ulike svarkategoriene, fra ”En sjelden gang” til ”Flere ganger i uka”. Alle fire kategoriene som representerte ulik frekvens av mobbing, viste en svak øking i 2008.

¹ Resultatene for 2005 og 2006 er satt opp med vektete verdier, mens resultatene for 2007 og 2008 er ikke vektete verdier. Vektingen for 2007 utgjør en forskjell på 0,2 (vektet verdi 23,4 %) og for 2008 gir en forskjell på 0,1 (vektet verdi 24,1 %). Vektingen er tatt bort for å kunne sammenligne mot data som fremkommer i Skoleporten. Spørsmålene i 2007 og 2008 er helt like med like svarkategorier og kan dermed sammenlignes uten forbehold.

² Tallene for 2005 og 2006 er hentet fra tidligere rapporter. Rapport for 2006 er: Furre Furre (ansv), Einar M. Skaalvik Inger-Johanne Danielsen, Rune Stiberg-Jamt (2006): Analyse av den nasjonale undersøkelsen. Elevundersøkelsene 2006", Oxford Research

Tabell 1			
Er du blitt mobbet på skolen de siste månedene?			
	2006*	2007**	2008**
Flere ganger i uken	2,8	3,3	3,5
Omtrent 1 gang i uken	1,9	1,8	1,9
2 eller 3 ganger i måneden	3,5	2,9	3,2
En sjelden gang	15,6	15,2	15,4
Ikke i det hele tatt	76,2	76,8	76,0
Total	100,0	100,0	100,0

* "Analyse av den nasjonale undersøkelsen. Elevundersøkelsene 2006", Oxford Research

** Data fra Elevundersøkelsene 2007 og 2008

Bildet er noe annerledes dersom vi sammenligner 2008 med 2006. Da er forskjellen på de som oppgir at de har blitt mobbet på 0,2 %. Imidlertid ser vi en endring på dem som oppgir at de mobbes flere ganger i uken. Her er forskjellen mellom 2006 og 2008 på 0,7 %. Det må imidlertid bemerkes at spørsmålsstillingen i 2006 var noe annerledes enn i 2007 og 2008, men svarkategoriene var de samme. Dette gjør at vi må være noe varsomme med å trekke for bastante konklusjoner om trender.

Oxford Research og NTNU, som analyserer dataene fra Elevundersøkelsen, vil peke på at forskjellen er svært liten og at en bør tolke resultatet med forsiktighet. På den andre siden viser resultatene en svak øking i andelen elever som mener at de har blitt mobbet. Med stor sikkerhet kan vi trekke den konklusjonen at det ikke kan spores noen reduksjon i frekvensen av mobbing.

Hvis vi slår sammen de to mest alvorlige svarkategoriene ("Omtrent 1 gang i uken" og "Flere ganger i uken") finner vi også en svakt økende tendens til mobbing. Andelen elever som velger en av disse to svarkategoriene har økt gradvis siden 2005. Dette er vist nedenfor:

Andelen elever som svarer at de har blitt mobbet "Omtrent 1 gang i uken" eller "Flere ganger i uken")

- 2005: 4,5 %
- 2006: 4,7 %
- 2007: 5,1 %
- 2008: 5,4 %

Forskjell i spørreskjema mellom 2006 og 2007 gjør at det knytter seg noe usikkerhet til sammenligning av tallene for 2005 og 2006 med 2007 og 2008. Resultatene indikerer likevel en tendens til øking av alvorlig eller hyppig mobbing.

Skiller vi mellom barnetrinnet (opp til 7. klasse) og eldre elever (fra og med 8. klasse, inklusive videregående), finner vi at økningen i ukentlig mobbing gjelder ungdomstrinnet og videregående skole. Tabell 2 viser en liten økning fra 2007 til 2008 i antall elever etter barnetrinnet som rapporterer at de "omtrent 1 gang i uken" og "flere ganger i uken" blir mobbet på skolen. Tabellen viser også en nedgang i antall elever i denne aldersgruppen som rapporterer at de mobbes en sjelden gang. Forskjellen fra 2007 til 2008 er imidlertid svært liten for elevene i ungdomsskolen og videregående skole.

Tabell 2. Er du blitt mobbet på skolen de siste månedene?		
8. klasse og eldre	2007	2008
Flere ganger i uken	3,4	3,6
Omtrent 1 gang i uken	1,4	1,5
2 eller 3 ganger i måneden	2,5	2,7
En sjelden gang	13,4	13,2
Ikke i det hele tatt	79,4	79,0
Total	100,0	100,0

Bildet er litt annerledes for elever på barnetrinnet (se tabell 3). Her ser vi en noe større øking av elever som svarer at de har blitt mobbet. Økingen er her på 1.1 %. Den største økingen finner vi her for det å bli mobbet en sjelden gang eller noen ganger i måneden (en øking på 0.8 %), mens det ikke er noen øking i andelen elever som hevder å bli mobbet flere ganger i uka.

Tabell 3. Er du blitt mobbet på skolen de siste månedene?		
Barnetrinnet	2007	2008
Flere ganger i uken	3,1	3,1
Omtrent 1 gang i uken	2,5	2,7
2 eller 3 ganger i måneden	3,8	4,1
En sjelden gang	19,0	19,5
Ikke i det hele tatt	71,7	70,6
Total	100,0	100,0

Betrakter vi begge overstående tabeller under ett, ser vi at en langt større andel elever på barnetrinnet rapporterer at de blir mobbet (nær 30 %) sammenlignet med elever i høyere klassetrinn (vel 20 %).

Oxford Research og NTNU trekker ut fra dette den konklusjonen at det kan se ut som om det er en svakt økende andel elever som opplever at de mobbes når vi sammenligner over tid. Videre opplever en større andel elever på barnetrinnet enn elever på høyere trinn at de mobbes. Tendensene er imidlertid svake og resultatene må tolkes forsiktig. Som tidligere nevnt kan en imidlertid med stor sikkerhet konkludere med at skolen ikke har greid å redusere omfanget av mobbing i den perioden vi har sammenlignbare data.

1.2 Trend knyttet til uro

Elevundersøkelsen har tre spørsmål knyttet til uro. Disse er brukt i undersøkelsene i 2007 og 2008. I tidligere undersøkelser er det ikke sammenlignbare spørsmål.

Estimering av effect size indikerer at forskjellene mellom 2007 og 2008 er små og ikke statistisk signifikante. Likevel vil vi vise til at det foreligger noen forskjeller dersom vi ser på de enkelte svarkategoriene.

På spørsmålet om læreren må bruke mye tid på å få ro i klassen, svarer en større andel i 2008 sammenlignet med 2007 at det ”svært ofte eller alltid” er nødvendig. Dette indikerer en svak utvikling i negativ retning når det gjelder å komme i gang med undervisningen eller arbeidet.

Andel av elevene som svarer at læreren svært ofte eller alltid må bruke mye tid på å få ro i klassen

- 2007: 14,9 %
- 2008: 15,4 %

Tabell 4 viser at det er en økning på 1,5 prosentpoeng fra 2007 til 2008 i andel elevene som oppgir at de aldri forstyrrer andre elever når de arbeider. Det er i hovedsak gruppen ”av og til” som har blitt redusert i samme periode. Med utgangspunkt i disse resultatene er det imidlertid vanskelig å si om dette indikerer en trend eller om det kun er tilfeldige svingninger mellom to ulike år.

Tabell 4 Forstyrrer du andre elever når de arbeider?		
	2007	2008
Svært ofte eller alltid	4,7	4,7
Ofte	5,2	5,2
Av og til	24,5	23,1
Sjelden	47,7	47,6
Aldri	17,9	19,4
Total	100,0	100,0

Tabell 5 viser en forskjell mellom 2007 og 2008 ved at en større andel av elevene i 2008 mener at de svært ofte eller alltid blir forstyrret av at andre elever lager bråk og uro i arbeidsøktene. Heller ikke disse dataene kan danne grunnlag for å kunne indikere en trend over år.

Tabell 5 Blir du forstyrret av at andre elever lager bråk og uro i arbeidsøktene?		
	2007	2008
Svært ofte eller alltid	11,1	12,0
Ofte	18,6	18,9
Av og til	38,1	37,4
Sjelden	24,0	23,5
Aldri	8,2	8,2
Total	100,0	100,0

Når vi ser spørsmålene om uro under ett, gir resultatene et uklart bilde. Mens andelen elever som selv oppgir at de forstyrrer andre elever når de arbeider, viser en svak reduksjon, indikerer resultatene samtidig en svak økning i andelen elever som opplever å bli forstyrret. Disse forskjellene er imidlertid små og ikke signifikante basert på estimering av effect size. Oxford Research og NTNU tenderer derfor til å tolke resultatene som tilfeldige variasjoner.